

12 maart 2021, Pastoraal Congres

TEGENSTAND EN PROBLEMEN EEN SPRINGPLANK VOOR VERNIEUWING

Enno Dijkema

Formulering in het programma: *“Hoe Jezus zelf in dienaarschap tot het uiterste is gegaan. Hoe kunnen tegenstand en problemen een **springplank zijn voor nieuw inzicht en nieuw leven** als we het kruis niet ontlopen? Over omgaan met pijn, zoals ook James Mallon erover schrijft.”*

Geïnspireerd door de spiritualiteit van gemeenschap van Focolare en haar stichteres Chiara Lubich (1920-2008), voor wie de liefde tot Jezus in zijn verlatenheid aan het kruis centraal stond en een weg was van voortdurende vernieuwing van leven en gemeenschap.

Inleiding

Vanochtend heeft Frank Jansons gesproken over leiderschap in eigen leven en hoe dit vorm te geven. Dat is belangrijk voor ieder die zich bezig wil houden met een vernieuwing van het parochie leven. Immers: hoe willen we iets vernieuwen, ‘nieuwe parochie’ zijn als we zelf geen nieuwe mens zijn? Ik zal er verder op ingaan, waarbij ik me laat inspireren door Jezus’ leven.

Quizje

Ik wil beginnen met een vraag aan jullie: “Op welk moment heeft Jezus in zijn leven zijn grootste leiderschap getoond?” Ik geef u 6 mogelijkheden om uit te kiezen:

- A. Bij het stilleggen van de storm op het meer.
- B. Tijdens de wonderbare broodvermenigvuldiging
- C. Met de Tempelreiniging.
- D. Met de voetwassing tijdens het Laatste Avondmaal
- E. Als Hij aan het kruis hangt.
- F. Bij de zending van zijn leerlingen vlak voor zijn Hemelvaart

In principe zijn meerdere antwoorden geldig. Maar ik vraag er maar één te kiezen

Jezus in zijn Verlatenheid aan het kruis als weg

Ik sluit me zelf aan bij de opvatting dat Hij zijn sterkste leiderschap toonde toen hij aan het kruis hing. Hij noemde dat eerder “mijn uur”. In het begin van het Johannesevangelie zegt Jezus: “mijn uur is nog niet gekomen” (Joh 2,4). Ergens halverwege zegt de evangelist: “zijn uur is nog niet gekomen” (Joh 7,30). Aan het einde zegt Jezus: “het uur is gekomen” (Joh 17,1). Het evangelie leidt de lezer er als ware heen, als naar de climax. Jezus heeft daar zijn grootste, zijn eigenlijke werk volbracht: de verlossing van de wereld, heen en terug in de hele geschiedenis!

Dit is als een paradox en een teken van tegenspraak met de wereld. Het leiderschap van Jezus, dat niet van deze wereld is, is er een van ogenschijnlijke machteloosheid aan het kruis! Daar is Hij sterk doordat hij zwak is (vgl. 2 Kor 12,10).

Wat heeft dit met onze vernieuwingsopdracht te maken? Christus vernieuwing is gekomen via zijn kruis, namelijk: onze verlossing en het ontstaan van de Kerk. Hij schreeuwde uit “Mijn God, mijn God waarom heeft u mij verlaten?” De exclusieve hechte band die Hij zijn hele leven met de Vader ervoer lijkt verbroken. Maar Hij heeft dit in liefde en geloof op zich genomen: “In uw handen beveel ik mijn geest.” In het moment van zijn Godsverlatenheid aan het Kruis, heeft Hij er in liefde voor gekozen om zich te vereenzelvigen met alles wat niet

God is, niet heilig is, niet mooi is, niet succesvol, niet beminnelijk, niet bloeiend, niet stralend. En dat heeft Hij gedaan door de hele geschiedenis heen! Dus ook nu alles wat niet mooi is! We mogen Hem dus ook nu altijd aanwezig weten in alles wat mislukt lijkt, weerstand geeft, moeilijk is,.... Dan is daarin dus een unieke kans op een ontmoeting met Hem! We komen daar in contact met zijn oneindige liefde! En heel zijn vernieuwende kracht!

Uit het leven

Op welke manier ontmoeten we Hem? Heel concreet! Je kunt het voortdurend beleven in kleine en grote dingen. Ik illustreer het met een voorbeeld uit mijn leven, iets meer dan een jaar geleden.

In mijn rol als eindverantwoordelijke van de Focolarebeweging in Nederland en van ons landelijk centrum presenteerde ik anderhalf jaar geleden aan ons bestuur een toekomstvisie voor de ontwikkeling van dit centrum. Deze visie was er om een stap voorwaard te zetten met onze missie en activiteiten. Ze was de vrucht van een breed brainstormproces met vele betrokkenen en het bestuur zelf. We hadden om verschillende redenen een sterk geloof dat God deze ontwikkeling van ons wilde. Een droom zou uitkomen.

Maar door verschillende omstandigheden leek er van de visie en de realisering niets terecht te komen.

1. *Er kwam ineens onverwachts een stevige oppositie in het bestuur.*
2. *Toen die eenmaal was overwonnen blokkeerde de realisering omdat er toch niet voldoende mensen leken te zijn die er mee aan de slag konden.*
3. *Tenslotte kwam er een vervelend virus dat definitief alles leek te stoppen! Dit betekende in een korte tijd van drie maanden drie keer een fikse blokkade van het aanvankelijke enthousiasme en het geloof in de ontwikkeling. Ik moet zeggen dat dat het zwaar voor mij was. Ik heb een paar keer in gebed aan God gezegd: "Ik stop hier even. Zoekt U het nu maar uit! Laat maar weten als ik weer aan zet ben." Maar drie keer heb ik ook beseft: "Ja, dit is juist een kans voor een ontmoeting met Jezus in zijn verlatenheid. Op een ontmoeting met Jezus en zijn liefde, zijn licht en zijn voorzienigheid! Maar dan moest ik Hem wel willen omarmen zoals Hij op dat moment was: blokkade, weerstand, onbegrip, onvermogen! Onvoorwaardelijk, zonder oordelen, zonder direct oplossingen te willen of zonder al succes te willen! Anders zou mijn liefde voor Hem voorwaardelijk zijn. Maar zoals altijd is Jezus overvloedig in zijn wederliefde!*
 1. *Na de oppositie van het bestuur kreeg ik de kracht om negatieve oordelen over personen te laten versterven en ik kreeg het licht om in de weerstand die er was de positieve waarde te zien die ik kon integreren in een betere formulering van de visie. De visie werd nog rijker. Bovendien ontdekte ik dat de weerstand voor een deel te maken had met een onderliggend lijden bij iemand van het bestuur dat niet direct iets van doen had met deze visie.*
 2. *Na de blokkade door het gebrek aan middelen en personen en met de komst van het virus kwam God werkelijk op overtreffende wijze aan zet:*
 - *Er kwam een jonge man op ons pad die de hotelschool had gedaan maar door Corona werkeloos was geworden. Hij is de visie voor ons congrescentrum aan het verwerken.*
 - *Er kwam een christelijke studentenorganisatie IFES bij ons aankloppen met wie we nu een gezamenlijk huisvestings- en vormingsproject gaan*

opzetten (uitwerking van onze visie om gezamenlijk met andere partijen eigen missionaire projecten op te zetten).

- *Er kwamen jonge koppels bij ons aankloppen die een tijd hier willen wonen en onze gemeenschap willen ondersteunen.*

Ik ben ervan overtuigd dat, als we deze blokkades niet hadden gehad en als we deze in liefde voor Jezus in zijn verlatenheid niet als 'springplank' hadden benut, dat dit goddelijke plan dan niet tot stand was gekomen! Voor mij geldt altijd: een vernieuwing die van God komt betekent ook altijd de weg van sterven en verrijzen gaan. Zelfs is het zo: als er geen moeilijkheden komen dan moet je je gaan afvragen of de visie of de wijze van uitvoering ervan wel van goddelijke bron komt!

De betekenis van de Verlatene in de missionaire vernieuwingsopdracht

Dit geldt ook voor onze missionaire vernieuwingsopdracht. We kunnen ook in de Kerk van vandaag, het niet succesvolle, het niet bloeiende zien. Ook deze huidige crisis heeft Hij in liefde aangenomen en Hij vraagt ons: "Ontmoet mij hier! Heb mij lief in dit niet bloeiende, niet succesvolle. Ik zal met jullie dan de vernieuwing in gang zetten!"

Dat is onze weg: met Christus zijn waar Hij is! Zoals Paulus zegt in 2 Kor 4,10: "Altijd dragen we het sterven van Jezus in ons lichaam mee, opdat ook zijn leven zich in ons lichaam openbaart." Ik mag denk ik hier in 'ons lichaam' ook: het lichaam van Christus zien: de Kerk, dat het sterven van Jezus meedraagt, zodat zijn leven wordt geopenbaard!

Dit is in feite wat Father James Mallon ook gedaan heeft en doet. In zijn boek 'Als God renoveert' beschrijft hij in hoofdstuk 3 'Huis van pijn' alle pijn en lijden die hijzelf, herders in het algemeen en alle gelovigen beleven door de huidige veelzijdige crisis. Hoewel hij dat niet expliciet beschrijft, ben ik ervan overtuigd dat Father Mallon het licht dat hij heeft gekregen op de situatie en de manier om deze aan te pakken, niet had gekregen als hij niet eerst deze ervaring van pijn en lijden goed had ontvangen en doorleeft! Dit is belangrijk. Hoofdstuk 3 is er niet om slechts te lezen en dan te zeggen: "OK, dat herken ik, dat is hier ook zo..." en dan snel naar de andere hoofdstukken gaan om tot actie te komen. Nee, we worden door dat hoofdstuk juist uitgenodigd om ook individueel en gezamenlijk ons persoonlijke lijden van de Kerk te benoemen, te delen en te 'omarmen' met de hele gemeenschap. En om net als Christus dit lijden met liefde te ontvangen. In feite Hem erin te ontmoeten.

Dit sluit ook aan bij het essay van Erik Borgman dat juist vandaag, 12 maart, in het Katholiek Nieuwsblad is uitgekomen. Hij gaat daar in op hoe we op de crisis van de pandemie reageren: "We zijn als Kerk vooral bezig met overleven, in plaats van de ellende te accepteren en te ontdekken en verkondigen dat God ook daarin bij ons is."

Welke vruchten zal deze liefde voor de Verlatene dan geven ten bate van een vernieuwing? Een aantal voorbeelden.

- We zullen dan het vermogen krijgen om met liefde en barmhartigheid aan de vernieuwing te werken, of zoals Mallon zegt "de rommel op te ruimen"
- We zullen met een goddelijk licht aan vernieuwing werken.
- We zullen open staan voor de kleine kiemen van nieuw leven die al verborgen aanwezig zijn tussen de 'rommel' van de crisis. Hierbij kunnen we denken aan Jesaja die in de crisis van de ballingschap, waarin het joodse volk alles was kwijtgeraakt, zegt: "Zie, iets nieuws ga ik maken, het is al aan het ontkiemen, weet gij dat niet?" (Jes. 43,19). Hierbij kunnen we ook denken aan hoe het in de natuur vaak loopt. Hoe bijvoorbeeld te midden van de vernietiging van dinosauriërs door de crisis van een meteorinslag, die de aarde voor jaren in duisternis legde, kleine zoogdieren, die er al waren, nu de kans kregen om uit te groeien tot een nieuwe natuur met onder andere onze soort!

- We zullen hoop blijven houden en de kracht krijgen om vol te houden
- We krijgen het vermogen om met geduld aan de slag te gaan. We zullen, indien het licht ontbreekt of indien de omstandigheden ons blokkeren, actief en biddend kunnen wachten op het licht en het handelen van God en de tussenkomst van de heilige Geest. Dit is zeker geen passiviteit! Het is als het 'stabat' van Maria onder het kruis. Het is als het wachten en bidden zoals de leerlingen in de bovenzaal voordat de heilige Geest over hen kwam met Pinksteren.
- We zullen instaat zijn om verschillen in visies te overbruggen en weerstanden te overwinnen. Zo zullen we instrument van vrede zijn.
- We zullen rondom ons gemeenschap zien ontstaan, door de kwaliteit van de onderlinge liefde.
- De vernieuwing zal geworteld en duurzaam zijn
- We zullen het onverwachtse glorierijke handelen van Gods voorzienigheid aantrekken. Waarom gebeurt dit alles? Omdat we verenigd met Jezus in zijn verlatenheid pas de volle vruchten van zijn verrijzenis ervaren én aantrekken als 'medeverlossers' (Vgl. Kol 1,24: "Op het ogenblik verheug ik mij dat ik voor u mag lijden en in mijn lichaam aanvullen wat nog ontbreekt aan de verdrukkingen van de Christus, ten bate van zijn lichaam, dat is de Kerk."). De hier genoemde punten zijn als de motor die de vernieuwing in gang zet. De liefde voor Jezus in zijn verlatenheid is als de brandstof die nodig is om die motor te laten draaien.

Aanbevelingen en conclusies

Als conclusie van mijn verhaal geef ik de volgende aanbevelingen voor de parochievernieuwing.

1. Heb bovenal een liefdevolle blik en houding t.o.v. het niet vitale van de Kerk en de overige crisisaspecten waar we middenin zitten (Christus zelf is daar met zijn blik van liefde en barmhartigheid aanwezig). Ontvang en begrijp, de pijn, het lijden, de ontmoediging, de van jezelf en van mensen in de Kerk.
2. Krijg in die liefde samen het licht van God. Ontwikkel dan samen een visie die groot mag zijn.
3. Wees niet verbaast als er weerstanden en moeilijkheden zijn en komen. Als ze komen dan zal het een teken zijn dat God aan het werk gaat. Omarm die moeilijkheden in liefde en trouw.
4. Wees open voor Gods handelen. Zie het als kracht i.p.v. zwakte als je niet meteen weet hoe je verder moet. Loop God niet voor de voeten. Niet te snel in (menselijke) oplossingen gaan denken. Ga zeker aan de slag maar heb ook het vermogen om actief te wachten als dat gevraagd wordt door de omstandigheden.
5. Wees als Maria, in haar concrete liefde en dienstbaarheid voor de Kerk in haar liefde voor Jezus onder het kruis.

Dus: met geduld stilstaan bij het kruis van de Kerk en de parochianen, stilstaan bij het persoonlijk lijden daarin van iedereen! Licht krijgen, weerstanden verwachten en daar niet ontmoedigd door raken. Je zeker laten inspireren door boeken en ervaringen van anderen maar geen kant en klare oplossingen daar uit willen halen. Hem laten spreken en handelen door de crisis heen en begrijpen waar Hij heen wil voor jouw parochie.

Voor alle inleidingen, video's en achtergrondinformatie van het Pastoraal Congres *Als God ONS renoveert*, 11-13

maart 2021: zie www.pastoraalcongres.nl en www.kcv-net.nl/meer/a/archief/pc